

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)

“22” листопада 2022 р.

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Муніципальне підприємництво»

на тему: **«ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ
З БЛАГОУСТРОЮ МІСТА НА ПРИКЛАДІ КП «УЗБЕРЕЖЖЯ ОДЕСИ»»**

Виконавець:

Студент ФЕУП

Сажин Данил Валерійович

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

Сментина Наталія Валентинівна

/підпис/

Одеса 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасний розвиток суспільства все гостріше обумовлює необхідність створення комфортніших умов для людської життєдіяльності. З огляду на це благоустрій традиційно вважається найважливішою сферою діяльності територіальних громад. За допомогою цієї сфери створюються комфортні умови для життя мешканців територіальних громад, що у свою чергу сприяє їм створенню умов для формування здорового, зручного життя як для окремої людини, так й для всіх жителів в громаді, зокрема міській її районі, кварталі, мікрорайоні. З огляду на зазначене, в європейських країнах сфера благоустрою населених пунктів є важливим напрямом державної, регіональної та місцевої політики, якому комплексно приділяється увага із боку влади, бізнесу та громадськості.

Сучасний стан підприємств сфери благоустрою в Україні характеризується зростанням усіх видів заборгованості, значним зносом основних засобів, втрат енергоносіїв тощо. Найгостріші проблеми пов'язані з: невідповідністю відносин у сфері благоустрою змінам в економіці держави, відсутністю системи взаємозв'язків із системою ринкової економіки; недосконалістю системи державного регулювання ринку комунальних послуг; штучною монополізацією діяльності комунальних підприємств. Недосконалість системи управління комунальним господарством з благоустрою, недостатні темпи реформування призвели до того, що підприємства галузі неспроможні ефективно працювати в сучасних економічних умовах, надавати споживачам послуги рівня та якості, які співставленні із їх вартістю, зростають ризики техногенних аварій.

Для забезпечення ефективності та результативності господарювання у цій сфері вкрай важливо проведення оптимізації управління комунальними підприємствами сфери благоустрою на основі зміцнення співробітництва громад, раціонального використання ресурсів, формування й використання виробничо-господарського потенціалу підприємств.

Діяльність комунальних підприємств є об'єктом дослідження багатьох науковців. Наприклад, Ковальський А. О., Гончаренко М. В. розглядали теоретичні питання аналізу господарської діяльності комунальних підприємств; Жулин О. В., Зеленюк-Джунь Л. В. досліджували питання управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств і перспективи їх розвитку; Крумеліс Ю.В. та Штеп К.О., зосередили увагу на імплементації закордонного досвіду у вирішення проблем комунального господарства.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є теоретичні, методичні та прикладні аспекти планування розвитку комунальних підприємств сфери благоустрою.

Досягнення мети кваліфікаційної роботи зумовило необхідність постановки та розв'язання таких завдань:

- розглянути необхідність розвитку та організації планування благоустрою населених пунктів в системі міського господарства;
- дослідити особливості функціонування підприємств з благоустрою;

- визначити особливості моделі стратегічного управління комунальним підприємством;
- надати загальну характеристику комунального підприємства Одеської міської ради «Узбережжя Одеси»;
- провести аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства за 2018-2020 рр.;
- оцінити стратегічний потенціал підприємства сфери благоустрою;
- розглянути сучасну практику державної підтримки економічного потенціалу комунальних підприємств з благоустрою та виявити шляхи подолання неефективності комунальних підприємств;
- розробити стратегічний план розвитку комунального підприємства
- визначити індикатори реалізації стратегічного плану розвитку комунального підприємства міста та розрахувати їх прогнозне значення.

Об'єктом дослідження є робота підприємств сфери благоустрою м. Одеса та шляхи їх розвитку.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні засади, а також інструментарій планування розвитку комунальних підприємств сфери благоустрою міста.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в роботі використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання: метод абстрагування та системний підхід (для вивчення теоретичних аспектів планування розвитку підприємств міського господарства); методи індукції, дедукції, аналізу та синтезу (для визначення й уточнення змісту економічних категорій, що досліджуються в роботі); табличний й графічний методи (для візуалізації досліджуваних явищ, процесів та закономірностей); методи порівняння, групування (для опрацювання статистичних даних). При обробці матеріалу використано пакет прикладних програм Microsoft Word, Microsoft Excel для побудови графіків, схем, діаграм.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є наукові публікації вітчизняних та закордонних вчених, нормативно-правові акти України, дані офіційних статистичних збірників України, електронні ресурси офіційних сайтів Державної служби статистики України та, матеріали науково-практичних конференцій, професійних періодичних видань, результати моніторингу якості роботи комунальних установ.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменування), 3 додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 84 сторінки, з яких 71 сторінка основного тексту. Робота містить 11 таблиць, 7 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами проведеного дослідження опубліковано статтю на тему «Проблематика сучасного стану сфери благоустрою населених пунктів України», яка опублікована у збірнику наукових праць студентів факультету економіки та управління підприємництвом.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**» було визначено поняття «міське господарство», «благоустрій», розглянуто необхідність розвитку комунальних підприємств, досліджено особливості функціонування підприємств з благоустрою та моделі стратегічного управління комунальним підприємством.

У другому розділі «**АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА «Узбережжя Одеси»**» проведено аналіз сучасного стану комунального підприємства «Узбережжя Одеса», проведено аналіз основних показників його фінансово-господарської діяльності за 2018-2020 роки, розроблено «Дерево цілей» та SWOT-аналіз КП «Узбережжя Одеси», та оцінено рівень стратегічного потенціалу підприємства сфери благоустрою.

У третьому розділі «**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА**» обґрунтовано необхідність та можливість державної підтримки комунальних підприємств сфери благоустрою, розглянуто закордонний досвід у сфері державної підтримки комунальних підприємств, надано пропозиції щодо подолання неефективності їх діяльності, розроблено стратегічний план розвитку комунального підприємства та визначено основні індикатори результативності його реалізації.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених у роботі мети та завдань, узагальнення результатів проведеного дослідження надало можливість сформулювати низку висновків і пропозицій, що мають теоретичне і практичне значення.

1. У роботі розглянуто необхідність розвитку та організації планування благоустрою населених пунктів в системі міського господарства. До основних проблем віднесено такі: монополізм комунальних підприємств, недостатнє використання цивільно-правових механізмів відповідальності за кількість і якість надаваних послуг, що сьогодні перебуває на безпрецедентно низькому рівні, не дозволяють ефективно захищати інтереси споживачів.

2. Важливою частиною діяльності підприємств з благоустрою являється санітарне очищення - збір сміття, його утилізація і знищення, дотримання чистоти на міській території, раціональне використання парку, комунальних машин; озеленення міст і селищ. За межами міста впорядковуються приміська і зелена зони, які служать для розширення міст, організації місць масового відпочинку населення, будівництва споруд, пов'язаних з благоустроєм населених місць (водоприймачі, електропідстанції, лінії електропередачі, очисні споруди водопроводу і каналізації), а також для розміщення зелених насаджень, що виконують захисні та санітарно-гігієнічні функції.

3. Основною ознакою господарювання комунального підприємства є його жорсткіша урегульованість низкою встановлених норм та законів. Зазначимо, що основним нормативним каркасом є Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», стаття 1 якого визначає що: «право комунальної власності – це право територіальної громади володіти, доцільно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування».

4. Комунальне підприємство Одеської міської ради «Узбережжя Одеси» (далі – КП «Узбережжя Одеси») створене відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України та ін. Основний вид діяльності підприємства – комплексне обслуговування об'єктів. Мета діяльності підприємства – забезпечення належного благоустрою та утримання територій узбережжя та пляжів у місті Одесі в належному санітарно-технічному стані, організація масового відпочинку та дозвілля населення на пляжах міста, задоволення суспільних потреб населення під час такого відпочинку та дозвілля, сприяння розвитку туризму у місті Одесі та підвищенню якості обслуговування населення на території узбережжя та відвідувачів пляжів міста Одеси.

5. Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства за 2018-2020 рр., свідчить, що чистий фінансовий результат в 2020 році вийшов прибутковим порівняно з двома попередніми роками, в цілому чистий фінансовий результат демонструє позитивну динаміку впродовж аналізованого періоду. Оборотні активи зменшилися з 2018 по 2019 рік майже на 20% і показали невеликий зріст в період з 2019 року по 2020 рік. У свою чергу необоротні активи показували негативну тенденцію (спадання) протягом усього періоду в діапазоні до 20%. Власні активи за перший період зменшилися майже в десять разів потім зростили трохи менше ніж в двічі. При тому дуже зросли поточні зобов'язання, що є скоріш негативною динамікою.

Собівартість продукції стрімко зросла, але її частинно можливо виправдати через ріст інфляції.

Рентабельність послуг з 2018 по 2020 рік зросла майже в чотири рази, а у 2020 в порівнянні з 2019 майже в 5 разів, що є позитивною динамікою. Значний зріст через зріст прибутку на 1 гривню з -27 копійок до +0.22 є позитивною динамікою та відображає перспективи як прибуткового підприємства у майбутньому. При цьому доволі аномально на фоні минулого показника сильно впала рентабельність від основної операційно діяльності, що є негативним фактором.

Гроші та еквіваленти за два роки поступово зростали майже в 100 разів, що говорить про концентрацію цих активів, що є скоріш позитивною тенденцією. Витрати майбутніх періодів лише у 2020 році, що свідчить про появу вірогідних ремонтів. Довгострокових фінансових активів не було протягом усього періоду. Знос зростає майже на 30% за два роки. Такими

темпами повне вибуття основних засобів відбудеться через 6.5 років. Тож строки оновлення повинні бути не більшими за 6.5 років.

Після проведеного аналізу виявилось, що КП «Узбережжя Одеси» є збитковим у довгостроковому періоді та потребує більшого фінансування.

6. Аналіз рівня стратегічного потенціалу КП «Узбережжя Одеси» свідчить, що підприємство чітко та раціонально встановлює свої цілі, але не досягає їх в повному обсязі. Основними проблемами КП визначені такі: нечітка політика власності; надмірний політичний вплив; неефективне управління активами.

7. В роботі сформовано пріоритетні напрями діяльності, стратегія досягнення цілей та основні проблеми, які планує вирішити КП «Узбережжя Одеси». До основних пріоритетних напрямів діяльності КП віднесено: забезпечення прибутковості; оновлення основних засобів; ефективне управління активами; удосконалення управління бізнес процесами, персоналом; запровадження новітніх технологій.

8. Стратегія досягнення завдань КП «Узбережжя Одеси» свідчить, що головним завданням і метою КП «Узбережжя Одеси» на наступні декілька років є розширення послуг, що надаються кінцевому споживачу.

Серед основних проблем, що планує вирішити КП «Узбережжя Одеси» виділено наступні: Охорона ґрунтів, забруднення водойм, вуличні меблі та узбережжя. По кожній проблеми було надано рекомендації що до їх вирішення.

9. У роботі визначені індикатори реалізації досягнення цілей до 2027 року та їх прогнозні значення. Серед основних індикаторів такі: облаштування пляжів Одеси усім потрібним для комфортного відпочинку; зменшення забруднення побережжя та моря через різного роду підприємства; чисті від сміття пляжі, прибережна зона та побережжя Чорного моря.

Реалізація Стратегії розвитку КП «Узбережжя Одеси» має супроводжуватися покращенням стану пляжів міста Одеси, прибережних зон, екологічного стану чорного моря, озелененням деяких районів міста, а саме Аркадійського та Київського.

АНОТАЦІЯ

Сажин Д. В. «Планування розвитку комунальних підприємств з благоустрою міста на прикладі КП «Узбережжя Одеси»»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньо-професійною програмою «Муніципальне підприємництво». – Одеський національний економічний університет. Одеса, 2022.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти планування розвитку підприємств міського господарства: визначено поняття «міське господарство», «благоустрій», розглянуто необхідність розвитку комунальних підприємств, досліджуються особливості функціонування підприємств з благоустрою та моделі стратегічного управління комунальним підприємством.

Проаналізовано сучасний стан комунального підприємства «Узбережжя Одеса», проведено аналіз основних показників його фінансово-господарської діяльності за 2018-2020 роки та оцінено рівень стратегічного потенціалу підприємства сфери благоустрою.

Обґрунтовано необхідність та можливість державної підтримки комунальних підприємств сфери благоустрою, надано пропозиції щодо подолання неефективності їх діяльності, розроблено стратегічний план розвитку комунального підприємства та визначено основні індикатори результативності його реалізації.

Ключові слова: міське господарство, благоустрій міст, комунальні підприємства, розвиток, стратегія.

ANNOTATION

Sazhyn D. V. «Planning the development of municipal enterprises for the city accomplishment (on the example of municipal enterprise of Odesa City Council "Coast of Odesa")»

Thesis for Master degree in specialty 076 «Entrepreneurship, Trade and Exchange Activity» under the master's program "Municipal entrepreneurship". – Odesa National Economic University. – Odesa, 2022.

The paper examines the theoretical aspects of planning the development of urban enterprises: the concepts of "urban economy", "improvement" has been defined, the need for the development of communal enterprises has been considered, the peculiarities of the functioning of enterprises with improvement and models of strategic management of a communal enterprise have been investigated.

The current state of the utility company "Coast of Odesa" has been analyzed, the main indicators of its financial and economic activity for 2018-2020 were analyzed and the level of strategic potential of the company in the field of public works have been assessed.

The necessity and possibility of state support of utility enterprises in the field of public works is substantiated, proposals for overcoming the inefficiency of their activities have been provided, a strategic plan for the development of the utility enterprise has been developed, and the main indicators of the effectiveness of its implementation have been determined.

Keywords: urban economy, urban improvement, communal enterprises, development, strategy.